YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

2025

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 2487 sahifa.
E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po‘latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
G‘afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o‘qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko‘rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: “Ma’rifat-print-media” MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘zR Tabiat resurslari vazirligi, O‘zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:
““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali
O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 28-fevraldagi 333/5-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников 18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович

O‘zbekistonda faoliyat ko‘rsatayotgan soliq to‘lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag‘batlantirish masalalari 26
To‘xtaboyev Nuriddin Isomiddin o‘g‘li

Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review 32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi

Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari 38
Primova Shaxlo Jumayevna

Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash 43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi

Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish 52
Qodirova Zilola Maxmud qizi

Qo‘shilgan qiymat solig‘i ma’muriyatchiligining ilg‘or xorij tajribasi 57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich

O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo‘nalishlari 71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Ro‘zigul Akmaljon qizi

Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan’s industrial sector under the fourth industrial revolution 76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich

Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va O‘zbekiston mehnat bozoridagi o‘zgarishlar 89
Tilabova Kumush Farhod qizi

Mamlakatda “yashil” iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish 95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek o‘g‘li, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich

“Ta’lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish” 101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.

Enhancing utilization and minimization of renewable energy systems in uzbekistan 105
Toyirova Hamida Umedovna

Tijorat banklari daromadini oshirishda aholining savodxonligi va xulq atvorining roli 114
Shakhlo Davirova

2020–2024-yillarda o‘zbekistondagi iqtisodiy o‘sish dinamikasi 120
Akbarov Nodir, Ibodullayev Navro‘zbek

O‘zbekistonda xalqaro moliyaviy institutlarning yashil moliyalashtirish jarayonidagi roli va strategik yo‘nalishlari 125
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi

Sug‘urta tizimiga raqamli texnologiyalarning ta’siri 133
Uzaqova Kamola Bexzodovna, Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o‘g‘li

Improving payment services practices in commercial banks: strategies for efficiency and security 138
Mamayusuf Abdusamatov

Jahon moliya tizimi: asosiy tendensiyalar va rivojlanishning innovasion yo‘nalishlari 143
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich

Повышение конкурентоспособности экологического туризма Узбекистана путём развития всесезонных горных туристических центров 150
Ахмедходжаев Равшан Темурович

Xo‘jalik yurituvchi subyektlar tashqi iqtisodiy faoliyatida valyuta operatsiyalarini takomillashtirish 157
Safarov Alisher Ibrohim o‘g‘li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Oliy ta'lim tizimini miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari asosida baholashning kompleks metodologiyasi 163
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi

Ko'chmas mulkni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari 167
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna

Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kichik biznesning ahamiyati va uning innavatsion rivojlantirishdagi muhim xususiyatlari 173
Ulmasova Oygul Baxtiyorovna

Результаты долгосрочного прогнозирования и стратегического анализа эффективной организации современного управления жилищным фондом 178
Бердиева Дилфуза Ахатовна

Improving long-term assets accounting and auditing 184
Gulboy Yusupov

Davlat budjeti va xususiy sektor ishtirokida oliy ta'limni moliyalashtirishning optimal modeli 189
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich

Xufyona iqtisodiyotni qisqartirishda soliq islohotlari va raqamli texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi va xalqaro yondashuvlar 193
Choriev Makhmayokub, Karimov Mamurbek, Xamrayev Olimjon, Urazov Mansur

Bank aksiyalarining bozordagi narx dinamikasi va unga ta'sir etuvchi omillar 200
Nomozov Samandar Shuxrat o'g'li

Sanoatda rivojlanish kafolati: moliyaviy boshqaruvni raqamli transformatsiya orqali avtomatlashtirish 206
To'qliyev Abdirauf Bahodir o'g'li

Inson kapitalini rivojlantirishning jamiyat farovonligi, aholi daromadlariga ta'siri 214
Bozorova Saxobat Abdujapparovna

Анализ конкурентной среды: методология, примеры и этапы процесса 219
Садикова Раъно Абдуллаевна

Tijorat banklarida muammoli kreditlarning nazariy asoslari va ular bilan ishlash mexanizmining zaruriyati 225
Salixova G.J

Iqtisodiyotda energiya xavfsizligiga erishishning xorij tajribasi 230
Samandarov Og'abek Alisher o'g'li

Measuring methodologies of influence of the esg factors 235
Tolipova Feruza Alisherovna

Совершенствование налогового администрирования в условиях экологически устойчивого развития 240
Омонов Отажон Журакулович

Moliyaviy vositalar asosida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish strategiyasini takomillashtirish 249
Quziev Ravshan Ramazanovich

Методологические аспекты внедрения управленческого учета в университетах Узбекистана 253
Каршиева Мохинур Олим кизи

Budjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralar hisobini takomillashtirish (tibbiyot muassasalari misolida) 257
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich

Умные города как фактор экономического развития 261
Нозима Кахрамоновна Хакбердиева

Перспективы зеленого фактора экономического роста в Республики Узбекистан 266
Исламова Насиба Улугбек кизи, Абдурашидов Отабек Улугбекович, Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна

Qurilish korxonalarida sifat menejmentini joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish 270
Ergashev O'tkir, Saidov Mash'al Samadovich

Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash 275
Fozil Xolmurotov

Maishiy xizmatlar sohasini davlat tomonidan tartibga solishning nazariy jihatlari 282
Quliyev Begimqul Melikovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

O‘zbekiston hududlarida chakana kreditlashning o‘sishi 289
Eshqobulova Charos O‘roq qizi

Empowering uzbekistan’s grain enterprises: innovative strategies for sustainable growth and operational efficiency 292
Kurbanova Dildora Abdurakhmanovna

Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to‘g‘risidagi hisobotda aks ettirish uslubiyatini takomillashtirish 298
Boronov Bobur Farxodovich, Muxammadiev Zarrux Umarovich

To‘qimachilik korxonalarining yashil iqtisodiyotga o‘tishi va yengil sanoat korxonalarini muqobil energiyadan samarali foydalanish yo‘llari 303
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna, Jalolova Aziza Jalol qizi

Research on the effects of interest rate, inflation rate and gross domestic product (GDP) on the level of foreign direct investment (FDI) inflows (evidence from Uzbekistan) 307
Azimov Shakhzod

Organik mahsulotlar eksportini rag‘batlantirishda maqsadli bozorlarga yo‘naltirilgan marketing strategiyalari 314
Xidirov Shohrux Bobir o‘g‘li

Korxona iqtisodini barqarorligini ta’minlash masalalari 319
Abdullayev Maqsud Abdumaxmudovich

Внедрение инновационных методов управления человеческих ресурсов в строительных компаниях 323
Джураева Гузаль Шавкатовна

Sug‘urta zararlarini baholashda sun’iy intellektni qo‘llash istiqbollari 328
Shoraximova Zilola Nasirdjonovna

O‘zbekiston Respublikasi mahalliy budjet tizimini moliyalashtirish masalalari 332
Qo‘ldoshev Diyor O‘rol o‘g‘li

Raqamli texnologiyalar asosida raqamli ekotizimlar va ularning biznes-jarayonlarga ta’sirini aniqlashga ilmiy qarashlar tahlili 336
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi

Innovatsion salohiyatni oshirish asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish 342
Xaydarova E’zoza Shukurullayevna

Aholi turmush darajasini dinamik kontekstli normallashtirish va moslashuvchan vaznlar usuli orqali baholash 352
Xolto‘rayev Islom Ilhomovich, Ollokulova Feruza Mansurovna

O‘zbekiston Respublikasida xufiyona iqtisodiyotini qisqartirish va mamlakat rivojlanishiga uning ta’siri 358
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich

Qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini aholi tomonidan xarid qilish va kompensatsiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish hamda tizimlar integrasiyasi istiqbollari 362
Ochilov Abdujabbor Akramovich

O‘zbekistonda kambag‘allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda chet el tajribasining afzalliklari 369
Raxmatullayeva Shaxnoza Xamidovna, Akbarova Iroda Samatovna

Qurilishda loyiha boshqaruvi konsepsiyasining mazmuni 375
Pulatov Shaxron Axmedovich

Loyiha budjeti va uning ijrosini ta’minlash masalalari 379
Murodova Mohigul Chori qizi, Xamidov Odil Davurovich

Qishloq xo‘jaligidagi chorvachilik tarmog‘ining iqtisodiy faoliyatini o‘rta muddatli statistik prognozlarini tuzish (Andijon viloyati misolida) 390
Iskandarov Davlatbek Xursanbekovich, Urishev Baxtiyor Abdusamatovich, Muydinov Xusniddin Nuriddin o‘g‘li

Innovatsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini baholash va rivojlantirish yo‘llari 397
Qurbonov Tolmasjon Namoz o‘g‘li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o‘g‘li, Holmirzayeva Gulruh Akbarovna

Fond bozorida kompaniyaning investitsion jozibadorligini baholash uslubiyoti 403
Yulduz Usmanova

Jahon bozoriga kirishda elektron bozorlarning ahamiyati 411
Hamroyeva Umida

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Comparative statistical analysis of foreign trade indicators of the Republic of Uzbekistan 415
Abdujalilova Bibisora Bakhodir kizi
Yaxshi korporativ boshqaruv orqali aktsiyadorlik jamiyatlarining kapital qiymatini oshirish: metodologik yondashuv 423
Urinov Bobur Nasilloyevich
JAS – barqaror qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning yapon modeli vositasi 423
Baynazarov Elmurod Erkinovich
Xususiy banklarning depozit operatsiyalarini mustahkamlash yo‘llari 435
Olimov Abror Axadjon o‘g‘li
The impact of digital financial technologies on the financial system 439
Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o‘g‘li, Pardayev Olim Mamayunusovich
Korxona eksport salohiyatini oshirishning “yashil” marketing mexanizmi 443
To‘rayev Shohrux Halimovich
O‘zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishda turistik oqim mavsumiyligini boshqarish yo‘llari 448
Fayazov Muxiddin Sobirovich
Sanoat korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish bo‘yicha xalqaro tendensiyalar 453
Bobobekov Ergash Abdumalikovich
Ayollar tadbirkorligining tarixi: O‘zbekiston va dunyo bo‘yicha rivojlanishi 459
Burxanova Sabo Tulanovna
Qimmatli qog‘ozlar bozorida investorlar risklarini pasaytirishni takomillashtirish yo‘llari 466
Xalilov Umid Ishtemirovich
Korxona moliyaviy ko‘rsatkichlari tahliliga fundamental yondashuv 470
Dilshodjon O‘rinov, Sanobar Ismoilova
Iqtisodiy o‘zgarishlar davrida korxonalar moliyaviy barqarorligining ta’minlanishi omil va mezonlari 475
Xolbekova Dilobarxon Rasuljon qizi
Cash accounting as a tool of financial discipline and transparency in the public sector 481
Marqaboyev Sardorbek Abdusalomovich, Annayev Abdurasul Abdurashidovich
Пути совершенствования практике финансирования социального предпринимательства 486
И.Ж.Исаков
O‘zbekistonda an’anaviy resurslar va qayta ishlanadigan energiya manbalarini rivojlantirish imkoniyatlaridan unumli foydalanish 490
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevda Shamsiddin qizi
Ijtimoiy salohiyat – hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishning boshqaruv obyekti sifatida 497
Erkayeva Gulbahor Panjiyevna, Zoirov G‘olibjon Toshtemir o‘g‘li
Xorazm oziq-ovqat bozorida mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishda marketing faoliyatlarini baholash usullari 503
Abdikarimova Zilola Baxramovna
Переход к зелёной энергетике узбекистана как возможность достижения устойчивого экономического роста 508
Бай Жин Хуан (Bai Jin xuan)
Изучение условий финансирования проектов международными банками развития 513
Жалилова Барнохон Суръатжоновна
O‘zbekiston respublikasi budjet jarayonida budjetlarning ochiqligi va jamoatchilik ishtirokini oshirish 517
Shodmonqulov Temurbek Ulug‘bek o‘g‘li
Chiqib ketayotgan aktivlarni hisobga olish va baholash masalalari 522
Kuziyeva Dinora Bahodirovna
Asosiy kapitalga investitsiyalarning iqtisodiy o‘sishga ta’siri 528
Qo‘shbaqov Aybek Shovqiyevich
Changes in employee benefits and human resource management in accounting system of the Republic of Uzbekistan 535
Ravshanbekov Lazizbek Tolibjon o‘g‘li, Toshpulatova Munisabonu

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Iqtisodiyot tarmoqlarida suv iste'molini boshqaruvining raqamlashtirish tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari 541
Karimov Anvarjon Muqumjonovich

Теоретические аспекты налогообложения доходов физических лиц на основе всеобщего декларирования 547
Усманова Мухлиса Сагдуллаевна

Bank tizimini raqamlashtirish va uning bank barqarorligiga ta'siri 555
Sayfullayev Jamshidjon Xabibjanovich

Kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda tadbirkorlik faoliyatining o'rni 560
Saparov Ismat Chorshanbiyevich

Innovatsion korxonalarda xarajatlar hisobining zamonaviy usullari 565
Turayev Og'abek Kaxramonovich, Ochilov Shavkat Toshmamatovich

Дополнительные услуги в индустрии гостеприимства как эффективный инструмент продвижения бренда предприятия 570
А.И. Лесников, Д.В. Мамаева

Премущества и вызовы перехода на зелёную экономику 580
Умарова Гузал Гайратовна, Лапасова Камола Фарход кизи

Yashil iqtisodiyot sharoitida hududlarda ishlab chiqarish korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish 586
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li, Djurayeva Maxliyoxon Xayrullayevna

Yashil iqtisodiy o'sishni ta'minlashda bevosita soliqlar rolini oshirish masalalari 591
Abdullayev Dilmurod Aliyar o'g'li

The main directions for improving innovative activities in agriculture 598
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna

Klaster tizimi orqali O'zbekistonda qishloq xo'jaligining iqtisodiy o'sishi 605
Xaydarov Sardor Komil o'g'li

Inklyuziv ta'lim: adolatli va teng jamiyat sari 610
Muxamedjanova Dilshodxon Muzaffarovna

Yashil iqtisodiyot: muammo va yechimlar 615
Boymatov Xoliyor Qurbonovich

Issues of using foreign loans in the development of the transport system in the Republic of Uzbekistan 621
Alimov Ilhomjon Ikromovich

Проблемы и резервы развития пищевой промышленности в экпортном направлении 628
Ўролова Севара Бехзод кизи

Оценка степени риска инновационной деятельности 634
Алиева Эльнара Аметовна

Yashil innovatsiyalar, ularning turlari va omillari 638
Maxkamova Sayyora Shokirovna

Qishloq xo'jaligida transport tizimidan samarali foydalanishning nazariy asoslari 641
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi

Soliq ma'murchiligida nazorat funksiyasi va unda kameral soliq tekshiruvi hamda takomillashtirish yo'llari 648
Hujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li

Sanoat korxonalarida xarajatlarni mahsulot tannarxiga taqsimlash metodologiyasini takomillashtirish istiqbollari 653
Safarov Javohir Ismoilovich

Moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda milliy standartlarni xalqaro standartlarga uyg'unlashtirish masalalari 659
G'aniyev Zafar Usanovich

Ta'lim kreditini moliyalashtirish jamg'armasi faoliyati 666
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li

Tibbiyot muassasalarining moliyaviy ta'minoti va resurslardan foydalanish mexanizmlariga ta'sir qiluvchi omillar 670
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich

Tourism finance for sustainability: investing in green futures 674
Tashpulatov Sadriddin Sayfulloyevich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Ta’lim jarayonlarini boshqarishda mobil texnologiyalar 681
Esonova Mohiraxon Sodiqjon qizi, Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Sherzodbek Nabiyev Nurmuhammad o‘g‘li
Banklarda risklarni nazorat qilishning amaliyoti 686
Jumanazarov Muzaffar Jumanazar o‘g‘li
Налоговые реформы в Узбекистане: вызовы, достижения и перспективы 692
Садиков Искандар Гайратович, Буранова Лола Вахобовна
Turizm xizmatlari samaradorligini baholash usullari va vositalari tahlili 704
Jiyanov Uktam Panjiyevich
Korxona va tashkilotlarda xodimlarni boshqarish strategiyasi 712
Raxmonova Feruza Musakulovna
Maktabgacha ta’lim tashkiloti direktorlarini menejerlik faoliyatiga tayyorlashning ahamiyati 716
Dusmaxamedov Abdujalil Abdusabirovich
Davlat korxonasini xo‘jalik jamiyatiga o‘zgartirishning foydali jihatlari 720
Z.D. Sanjarov
The role and main types of agricultural tourism in Uzbekistan 724
M.Xolmuratova, G.N.Tojiyeva
Цифровые технологии как драйвер повышения эффективности банковского маркетинга 727
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли, Маннабова Хулкар Фарход кизи
Потребительская стоимость товаров в условиях экономики Узбекистана 735
Мусаева Шоира Азимовна
Valyuta risklarini boshqarishda metching siyosatining ahamiyatini oshirish 739
Yaxyayev Ziyodilla Lutfullayevich
Yangi o‘zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning roli va ahamiyati 744
Azimova Shoxista Salohiddinovna
Improving the methodology for assessing the financial stability of banks 750
Sharipova N.H.
Инструменты стратегического планирования и прогнозирования в управлении ООО “MTE TECHNIK”: оценка и повышение финансовой стабильности 757
Нишонова Муниса Одилжон кизи
Актуальные вопросы налоговой политики 763
Бердыева Угулой Абдурахмоновна
Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo‘llab-quvvatlash jamg‘armasi 768
Ramazonov Javohir Bekzod o‘g‘li
Jizzax viloyatida ekologik, rekreatsiya turizmlarini rivojlantirishning iqtisodiy samaradorligini baholash va uni prognozlashtirish 773
G‘apparov Azim Qayumovich
Qashqadaryo viloyatida ekologik va yashil texnologiyalarga kiritilayotgan investitsiyalar 781
Meylikov Fazliddin Abduhalim o‘g‘li, Buriyev Shaxbos Baxtiyorovich
Biznes subyektlari auditida soddalashtirilgan moliyaviy hisobot tayyorlash usulini qo‘llash xususiyatlari 786
Tajekeev Ziynatdin Kobeysinovich
Biznes jarayonlarni modellashtirishning nazariy asoslari 791
Mullajonova (Matchanova) Shaxsanam Taxirovna
Raqamli xizmatlar bozori: elektron tijorat orqali xizmat ko‘rsatishning yangi bosqichlari 796
Maxammadaliyeva Muslimaxon Sherali Qizi
“Yashil iqtisodiyot”ga o‘tish zaruriyati va uni barqarorlashtirishning ahamiyati 800
Musurmankulova Gulchehra Isabekovna
Ekologik turizm nuqtai nazaridan turizm marketingining usullari va asosiy vositalarining xususiyatlari 806
Yokubjonova Xulkarbonu Yokubovna
O‘zbekiston iqtisodiyotida turizmning o‘rni va rivojlanish istiqbollari 815
Qosimova Fazilat, Kalandarov Ravshan
Korporativ strategiyani ishlab chiqish bosqichlarining tahlili 819
Xidirova Marg‘uba Rustamovna, Abduvasiyeva Marjona Anvarovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Mamlakatimiz turizmini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish bo‘yicha o‘tkazilayotgan islohotlarning o‘rni 823
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Nuridinov Bexruz Akbar o‘g‘li

Hududlarda tadbirkorlarning islomiy investitsiyalardan foydalanish niyatlariga undovchi omillarning empirik tadqiqoti 829
Irgasheva Gulbahor

Davlat vositalari yordamida innovatsion faoliyatni moliyaviy rag‘batlantirish yo‘nalishlari 836
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich

Важность качества управления на предприятиях общественного питания 842
Абдуллаева Зульфия Иззатовна, Махмудов Суннатжон Абдужаббор Угли

O‘zbekistonda “yashil” moliyalashtirishni rivojlantirish yo‘nalishlari 848
Shaislamova Nargiza Qabilovna

Mahalliy budjetning qo‘shimcha daromadlarini shakillantirish yo‘nalishlari 856
Yuldashev Javohirbek Ikromjon o‘g‘li

Davlat moliyaviy nazoratida axborot texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish masalalari 860
Ro‘zimatova Nigora Abdullaevna

Принципы «справедливой стоимости» в мсфо: достоинства и проблемы применения в банках узбекистана 869
Айтмуродова Рушана Бахтиеровна

Yashil iqtisodiyot loyihalarini moliyalashtirishning nazariy jihatlari 876
Allaberganova Asalxon Kadirovna

Davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish hamda amalga oshirish tartibini takomillashtirish 880
Xasanov Ruslan Raxmatovich

Yirik soliq to‘lovchilar va ularning investisiyaviy faolligini investisiyaviy chegirmalar orqali rag‘batlantirish 883
Tohirov Shuhrat Niyoz o‘g‘li

MHXS bo‘yicha moliyaviy hisobot tayyorlashda foydalaniladigan tuzatuvchi buxgalteriya yozuvlar 888
Sheraliyev Xayrulla Karimovich

Qurilish korxonalarida investisiyalarni boshqarishning xorijiy tajribalari va ularni mamlakatimizda foydalanish yo‘llari 894
Karimov Inomjon Ortikbaevich

Davlat xaridinini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy amaliyati va uni iqtisodiyotga ta’siri 900
Burxanov G‘ofur Baxodirovich

Влияние технологических инноваций на международные финансовые рынки, а также на финансовый рынок нашего государства 904
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна

Strategic development of global companies in modern conditions 909
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich

Hududlarda sog‘liqni saqlash tizimi asosiy ko‘rsatkichlarini noaniq modellashtirish yordamida kompleks baholash 914
Ismoilova Dilfuza Ibodullayevna

Tijorat banklari faoliyatini transformatsiyalashuv jaroyonlarini takomillashtirish 923
Kulboyeva Nargiz Majitovna

Сущность и причины возникновения проблемных кредитов 929
Улмасой Ахмедова Хусан кизи

The use of digitalization and technologies in updating credit policy 934
Otabek Ma’mirjon ogli Azimov

Финансовое моделирование сценариев развития предприятия с использованием методов многокритериального принятия решений (МКПР) 938
Axmedov Akbarali Sultonmurodovich, Yuldosheva Gulnoza Abdinabievna

Yuqori samarali energiya tejash texnologiyalari va katalizga asoslangan konversiya jarayonlari 945
Yusupov Ulug‘bek Mamayusupovich

Kambag‘allikni kamaytirish maqsadida aholining ijtimoiy himoyalash mexanizmini takomillashtirish 951
Kasimova Gulyar Axmatovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Tijorat banklarida foiz riski muammosi 957
Turdiyev Abdulhakim Kulbazarovich

Milliy mahsulotlarni tashqi bozorlarga olib chiqishdagi to‘siqlarni bartaraf qilish choralari 964
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni moliyalashtirish usullari 970
Kaxorova Zamira Safaraliyevna

O‘zbekistonda mehmonxonalarda ovqatlantirish xizmatlarini takomillashtirish konsepsiyasi: strategik yondashuv 974
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich

O‘zbekiston sanoatida “yashil texnologiyalar”dan foydalanish va barqaror rivojlanish 979
Ubaydullaeva Gulchehra Erkabaevna

Sanoat korxonalarida resurslarini rejalashtirish (ERP) tizimlarini joriy etishning orqali iqtisodiy samaradorlikni ta’minlash yo‘llari 985
Azizov Abdulla Abdisalamovich

Yashil texnologiyalar asosida sanoatni modernizatsiya qilish 990
Muftaydinov Mansur Kiyomidinovich

Ta’lim va ilm-fan rivoji – taraqqiyot garovi 995
Jamalova Gulnora Gulomovna

Yashil iqtisodiyot sharoitida turizm sektorida barqaror bandlikni ta’minlash masalalari 1000
To‘rabekov Sohibjon Sherboy o‘g‘li

Yashil energitikani integratsiya qilish va energiya samaradorligini oshirishning zamonaviy usuli (aqlli tarmoqlar-smart grids) 1007
Karimova Salima Elamonovna

Yashil iqtisodiyotda tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish samaradorligi (TEM ko‘rsatkichlar izohi) 1018
Sharifova Nargiza Djurayevna

Экономическое образование молодёжи основа будущего страны 1023
Айматова Фарида, Айтиниязова Наргиза

Biznes turizmining bugungi kundagi rivojlanish tendensiyasi 1028
Yangiyeva Sabrina Ixtiyorovna, Daniyarova Feruza Bahriddinovna

Особенности кредитования сельскохозяйственных организаций и этапы его развития 1032
Ж.Я.Нуриллаев

Xorijiy tajriba asosida O‘zbekiston yashil iqtisodiyotini takomillashtirish yo‘llari 1039
Xikmatova Husnora Fatxulla qizi

Yashil iqtisodiyot sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda davlatning roli 1045
Umarov Muzaffar Yusupbayevich, Otamurodov Rasulbek Batirovich, Xaitbayev Jasurbek Otaxanovich, Atadjanov Kadambay Sapayevich

Mintaqada raqamli transformatsiya rivojlanishida moliyaviy texnologiyalarning ahamiyati 1052
Rustamov Jasurbek Ravshanbek o‘g‘li

Tijorat banklaridan olingan kreditni qaytarishda foiz stavkalari ta‘sirining tahlili 1058
Xanmuratov Roushenbek Xalmuxammetovich, Vaxabov.A.V

Tabiiy va sun’iy tolalarning ekologik ta’siri va yashil ishlab chiqarish texnologiyalariga o‘tish bosqichlari 1066
Raximov Furqat Jalalovich

Maishiy kimyo tovarlari B2B taqsimotida chakana savdo tarmoqlari bilan marketing asosidagi strategik hamkorlik 1071
Ro‘ziyeva Farzona Komiljon qizi

Мировой финансовый кризис и его влияния на состояние экономики Узбекистана 1076
Раупова Мхлисахон Ибрахимжон кизи

Uzoq muddatli aktivlar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish 1087
Hakimov Faxritdin Abdusattorovich

O‘zbekistonda tadbirkorikni rivojantirishning o‘ziga xos xususiyatlari 1093
Djo‘rayeva Lola Abdugabbarovna

Yo‘l qurilish tashkilotlarida yo‘l qurilish ko‘lamini oshirib, samarali resurslar taqsimotini ishlab chiqish 1099
Raximov Dilshodjon Turdiali o‘g‘li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Ilg‘or xorij tajribalaridan O‘zbekiston amaliyotida foydalanish imkoniyatlari 1104
Karimova Komila Daniyarovna

Ichki audit samaradorligini tahlil qilish metodologiyasi 1111
I.G‘.Isroilov

Выведение практического сотрудничества на качественно новый уровень государств центрально-азиатского региона в укреплении концепции «зеленой экономики» в эпоху глобализации 1117
Парпиева Наргиза Тахировна

Kimyo sanoati korxonalarida lean production konsepsiyasidan foydalanish istiqbollari 1122
Gulbayeva Feruza Islomovna

Qimmatli qog‘ozlar bozorida auditorlik xizmatlarining ahamiyati 1127
Maxmudov Saidjamol Kadirjanovich

Tijorat banklari resurs bazasini mustahkamlash yo‘llari 1131
Allaberganov Sirojali Saxatovich

Теоретические основы формирования понятия «финансовая стабильность» Часть II 1143
Алиева Сусанна Сейрановна

O‘zbekiston moliya tizimini raqamlashtirishning rivojlanish tendensiyalari 1148
Tashmatova Rano Gaibovna, Qodirov Nurhayot Normuhammad o‘g‘li

Theoretical basis of the use of modern information technologies in accounting 1154
Annayev Abdurasul Abdurashidovich, Tojiboyev Jasurbek Shavkat o‘g‘li, Rustamov Suxrob Asror o‘g‘li

Moliyaviy bozorlar chayqalmoqda: investorlar uchun yangi signalmi? 1158
Xushvaqov Islombek Muxammadi o‘g‘li, Yaxshiboyev Jahongir Abdualimovich

Yashil moliyalashtirish va esg samaradorligining iqtisodiyot barqarorligidagi o‘rni 1166
Yusupov Sherzodbek Baxtiyor o‘g‘li, Atadjanov Kadambay Sapayevich, Madraimov Xabibulla Madaminovich

Tijorat banklarida muammoli kreditlarni kamaytirish bo‘yicha tizimlarni takomillashtirish yo‘llari 1170
Bekmurodova Mahbuba Mahmudovna

Maqola: Globalizatsiyada inson resurslarini boshqarishda raqamli transformatsiyaning rejasini tuzish 1177
Salimjonova Gulhayo Asliddin qizi, Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Nabiyev Sherzodbek Nurmuhammad o‘g‘li

Turizm sanoatida Internet-marketing vositalari va ulardan samarali foydalanish 1182
Babaev Jo‘rabek

Ishlab chiqarishni boshqarishda mahsulot tannarxini kalkulyatsiya qilishning ahamiyati 1190
Asqarova Lobarxon Usmanjanovna

O‘zbekistonda ichki turizm faoliyatini rivojlantirishda transport infratuzilmasini boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy jihatlari 1194
Turopov Maqsudjon

Kichik biznes faoliyatini rivojlantirishda soliq siyosatini takomillashtirishning ahamiyati 1199
Abdurahmonov Abdumalik Abdug‘ani o‘g‘li

Madaniy-tomosha xizmatlarining tahlili va uni rivojlantirish yo‘llari 1204
Annayev Abdurasul Abdurashidovich

Цифровизация экономики и генезис стран мирового хозяйства 1211
Камилова Наргиза Абдукахоровна

“Oila va xotin-qizlarni qo‘llab-quvvatlash jamg‘armasi” faoliyati 1216
Xushmurodov Baxtiyor Turg‘un o‘g‘li

Soliq stavkalarini tabaqalashtirish asosida soliq to‘lovchilar iqtisodiy faoliyatini tartibga solish mexanizmlari 1220
Abduraimova Nigora Abdugapparovna

O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tish va barqaror rivojlanishga ta’sir etuvchi omillar 1223
Xamdamov Shoh-Jahon Rahmat o‘g‘li

Mintaqaning eksport salohiyati tahlili asosida istiqbolli y‘nalishlarni aniqlash (Xorazm viloyati misolida) 1229
Ibadullayev Ergash Bakturdiyevich

Uy-joy kommunal xo‘jaligini mintaqada innovatsion rivojlantirishni boshqaruvi 1235
Adilova Yulduz Shavkatovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Bank tizimi likvidliligini ta’minlash vositalari va usullarini takomillashtirish 1239
Poyonov Bobir Bekmurod o‘g‘li

Milliy brendlarni shakllantirish orqali tashqi bozorlarda raqobatbardoshlikni oshirish 1245
Muratbaeva Eleonora Muxamedjan qizi

Charm mahsulotlaridan tayyorlangan bolalar transformatsion sumka ishlab chiqarish iqtisodiy samaradorligi 1250
Ismailov Nurulla Tuychibayevich

O‘zbekistonda qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyati: iqtisodiy tahlil va islohotlar zarurati 1256
Raximov Ilyos Ikramovich

Yoqilg‘i-energetika kompleksida innovatsion salohiyatni oshirish strategiyasi 1262
Nabiyeva Saidaxon Abduvaxabovna

Banklarda moliyaviy xavfsizlik kategoriyasining evolyusiyasi 1268
Qobilov Muxammad Ayubxon Yusufjon o‘g‘li

Развитие системы бухгалтерского учёта и отчётности на современном этапе 1273
Мамажонов Акрамжон Тургунович, Юсупова Малика Ботиралиевна

Практика банковского кредитования предпринимательских субъектов сферы услуг в германии 1279
Мукарова Сарвиноз Маликовна, Каримова Азиза Махомадризоевна

Статистический анализ теневой экономики в узбекистане 1283
Кошанов Абдимурат Азат ули, Абдиразакова Асемай Жандулла кизи

The importance of using digital technologies in business 1288
Makhmudova Munisakhon Abbos qizi

Tijorat banklarida korporativ boshqaruv tizimining samaradorligini oshirish 1297
Dexkonova Sayidaxon Nurmuxammatovna

Ijtimoiy-iqtisodiyot va markaziy osiyo mamlakatlari ijtimoiy sohada 1302
Usmanxo‘jayeva Surayyo Muxtarovna

Aksiyalarni ommaviy joylashtirish amaliyotini tashkil etish va o‘tkazish bosqichlari 1307
Raimov Farrux Avazjon o‘g‘li

Approaches to effective management of tax liabilities through tax auditing 1311
Abdullayev Abror Bozarboevich

Tijorat banklarida aktivlarni sekyuritizatsiyalash tizimini takomillashtirish 1316
Axmedov Akbarali Sultonmurodovich

Tashqi va ichki omillar ta’sirini hisobga olgan holda korxona moliyaviy holati barqarorligining tahlili 1325
Eshkuvatov Azizjon Baxtiyorovich

Tijorat banklari tomonidan ajratilayotgan kreditlarning iqtisodiyotni rivojlantirishdagi roli 1330
Masharipov Rasulbek Jo‘rabekovich

Sun'iy intellekt asosida bank tizimini modernizasiya qilish va samaradorligini oshirish 1333
Boykulov Baxriddin Karshievich

Aksiyadorlik jamiyatlarini moliyalashtirish manbalaridan samarali foydalanish 1338
Arifjanova Yayraxon Usmonxo‘jayevna

Ipoteka obligatsiyalarining mamlakat iqtisodiyotining o‘sishidagi ahamiyati hamda mazkur obligatsiyalar bilan bog‘liq risklar 1343
Ibrohimov Yorqinjon To‘lqin o‘g‘li

Анализ спроса и потребительского поведения на продукцию, выращенную гидропонным методом 1349
Дурманов Акмал Шаймарданович

Global moliyaviy inqirozlar sharoitida aholi daromadlarining barqarorligini ta’minlash strategiyalari 1355
Qurbanov Ulug‘bek Erkinovich, Nutfullayev Shohrux Mexli o‘g‘li

“O‘zbekistonning “yashil iqtisodiyot”ga o‘tish strategiyasi: mavjud muammo va istiqbolli imkoniyatlar” 1359
Ismailov Dilshod Anvarjonovich, Akramova Aziza Abduvohidovna

Aksiyadorlik jamiyatlarida davlat xaridlarini tashkil etish amaliyotini takomillashtirish 1366
Saidaxmedova Aida Mirzayevna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

O‘zbekistonda ekologik turizmni rivojlantirish masalalari 1372
Abduraxmonova Ziyoda Abdullayevna
Netto ish haqini hisoblashning innovatsion usullari 1378
Mirmahmudov Murod Irismatovich
Xizmat ko‘rsatish sohasida tadbirkorlik: iqtisodiy va ijtimoiy istiqbollar 1383
Xaydarova Shoxista Davranovna
Texnologiya fanida sun’iy intellekt va kompyuter texnologiyalaridan foydalanish 1388
Ashurov Nazar Raxmatullaevich
Korporativ xaridlarni amalga oshirishdagi byurokratik to‘siqlar va ularni bartaraf etish usullari 1391
Qurbanov Shohboz Lutfillayevich
Yashil yondashuvlar asosida barqaror iqtisodiyotni rivojlantirishning nazariy asoslari 1396
Ubaydullaev No‘monjon Isroilovich
Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini SWOT va pestel tahlil qilish orqali iqtisodiy bashoratlash 1401
Karimova Maftuna Nurdinovna
O‘tkir revmatik isitmasi bor bolalarda kardiometriya ko‘rsatkichlarining statistik tahlili 1407
Muxamadiyeva Lola Atamuradovna
Ways to develop digital economy and electronic government in UZBEKISTAN 1418
Nuritdinova Dilshodakhon Abdulla kizi
O‘zbekistonda hayot sug‘urtasining joriy etilishi va unga ta'sir etuvchi demografik omillar ta'siri 1422
Mirzamahmudova Madina Odiljon qizi
Global iqlim o‘zgarishining turizm sektoriga ta’siri: muvofiqlashtirish va barqarorlikka erishish strategiyalari 1428
Karimova Shaxnoza Uktamovna
Prospects for the development of islamic microfinance services in uzbekistan 1433
Sadullaeva Gulnoza Usmanovna
Global iqlim o‘zgarishi riski uning mamlakat iqtisodiyoti moliyaviy sektoriga ta’siri 1439
Baratov Sa’dulla Norjigit o‘g‘li, Jo‘rayev Behzod Nuraliyevich
Перспективы унификации налогов на землю и имущество 1444
Акбарова Нилуфар Неъматжановна
Banklarda xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) asosida hisobot tuzish tartibi 1449
Arziboyeva Ravzaxon Sattarovna
Kichik biznes subyektlari iqtisodiy xavfsizligini ta’minlash mexanizmini takomillashtirish 1454
Akbarov Abdulhamid Akmal o‘g‘li
O‘zbekiston Respublikasi hududlarida demografik jarayonlarning dinamikasi tahlili 1458
Xamitova Mavluda Sindarovna
Ta’minot zanjirlarini boshqarishda big datadan foydalanishni afzalliklari 1463
Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich, Quryazov Quryozbek Ergash o‘g‘li
Yashil texnologiyalardan keng foydalanish – yashil investitsiyalarning poydevori 1467
Xursandov Komiljon Maxmatkulovich
Raqamli transformatsiya sharoitida tijorat banklarining strategik boshqaruv tizimini takomillashtirish yo‘llari 1470
Umurov Jasurbek Jamil o‘g‘li
Digital neighbourhood contexts in youth employment and competency frameworks 1474
Gulsara Ostonakulova
Роль организации антимонопольной политики в национальной экономике в обеспечении экономической безопасности и конкурентоспособности 1482
Глазова Марина Викторовна
Rivojlangan sug‘urta bozorlarida investisiya faoliyati tahlili 1487
Suyunov Isomiddin Tilovkobilovich
O‘zbekiston respublikasida qurilish kompleksining hozirgi holati va asosiy rivojlanish tendensiyalari 1491
Muxibova Guli Yarkinovna
Aholining turmush farovonligini oshirishda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning roli 1496
Ostanova Nargiza Baratovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Tadbirkorlik faoliyatini boshqarishda rahbarlik uslubi: demokratik rahbarlar ... 1508
Amonov Mehriddin Oromiddinovich

Korxonlarni rivojlantirishda yashil iqtisodiyot mexanizmlarini joriy etish ... 1513
Yusupov Bekzod Ulugbekovich

O‘zbekistonda sog‘lomlashtirish turizmi infratuzilmasini rivojlantirishni ko‘p omilli ekonometrik modellashtirish asosida prognozlash ... 1517
Norchayev Asatullo Norbo‘tayevich

“Ijtimoiy himoya” kategoriyasiga qaratilgan nazariy qarashlar evolyusiyasi ... 1526
Bobonov N.H

Majburiyatlar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirishning nazariy asoslari ... 1532
Ikromova Odinaxon

Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish sifatini oshirishda raqamli xizmatlarning obyektiv zarurati ... 1537
Norov Murodjon Mahmudovich

Oliy ta’lim xizmatlari mohiyati va rivojlanish nazariyasi ... 1541
Iskandarov Shahboz Shavkat o‘g‘li

Davlat-xususiy sheriklikka oid ilmiy yondashuv va qarashlarning rivojlanish tendensiyalari ... 1545
O‘ktamova Nargiza Narzulla qizi

Theoretical foundations of time series analysis in green economy ... 1552
Muradov Rustamjon Sobitkhonovich

Korxona faoliyati samaradorligini baholashning kompleks yondashuvi: nazariya va amaliyot ... 1563
Xalilov Bekzod Axmatovich

Aholi real daromadlarini shakllantirishda inson kapitalini rivojlantirishning roli ... 1568
Iskandarova Dilafruz Ikrom qizi

Yashil iqtisodiyotda transportning tutgan o‘rni ... 1573
Yuldasheva Saodat Arslanovna, Otanazarova Charos Baxtiyor qizi

Xalqaro standartlar asosida hisob siyosati metodologiyasini takomillashtirish ... 1577
Qurbanboev Jurabek Eruvboevich

Sanoat tarmoqlarini barqaror rivojlantirishda “yashil” iqtisodiyotdan samarali foydalanish istiqbollari ... 1585
Yuldasheva Saida Nematovna

Mintaqaviy mehnat bozorini tartibga solishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari ... 1593
Azadova Gulnoza Sardorbekovna

O‘zbekistonda yashil sug‘urta mahsulotlarini rivojlantirishda xorij tajribalari ... 1600
Yusufov Asfandiyor Eldor o‘g‘li

Понятие и типы финансовых шоков: макроэкономический контекст и микроуровневые последствия ... 1606
Захарова Ирина Борисовна

Современное состояние оздоровительного туризма в Узбекистане ... 1611
Сирлибеков Хабибулло Шакарбоевич

Impact of industrial development on macroeconomic indicators ... 1621
Olchinboyev Otabek Abdusamad ugli

Анализ предпочтений на рынке электронной торговли в Узбекистане ... 1625
Уразов Комил Бахрамович, Хушмуродова Мадина

Методы оценки деятельности акционерных обществ с учетом инвестиционных рисков ... 1639
Айтмуратова Улбике Жалгасовна

Xalqaro moliyaviy markazlar va ularning jahon iqtisodiyotidagi roli ... 1645
Sharipova Shaxinabonu Orif qizi

Development of modern tourism industry in Uzbekistan through smart technologies and digital transformation ... 1649
Master’s student at Silk Road University

Iqtisodiyotda qiymat nazariyasi asosida qishloq xo‘jaligida qo‘shilgan qiymatni shakllanishi ... 1656
Azizov Shohsuvor Yuldashevich

Xo‘jalik yurituvchi subyektlar, ularda hisobdorlik va boshqaruvda axborotlarning tahliliyligini oshirish masalalari ... 1659
Yusupov Azizbek Baxtiyor o‘g‘li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

“Yashil” iqtisodiyotga o‘tishda xalqaro hamkorlik: O‘zbekistonning tashqi iqtisodiy faoliyatidagi yangi tendensiyalar 1665
Xashimov Pazliddin Zukurovich, Sobirxo‘jaev Xadyatillo Billoxon o‘g‘li

Uy-joy fondini boshqarishning mazmun-mohiyati va o‘ziga xos xususiyatlari 1671
Inoyatova Durdona Shoxaydarovna

O‘zbekiston va markaziy osiyo davlatlari budjet siyosatining qiyosiy tahlili 1677
Sharoxmatov Abduraxim Abdulamitovich

Kambag‘allikni qisqartirish – mamlakatda barqaror ijtimoiy-iqtisodiy o‘sishni ta’minlash omili sifatida 1683
Tashbaeva Saodatxon Alisherovna

Финансовые технологии: сущность и задачи 1687
Амонова Хафиза

O‘zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish holati va investitsiya jarayonlarining o‘ziga xos xususiyatlari 1690
O‘rinov Akmaljon Axmadjonovich

Budjet tashkilotlarida ichki audit tizimini shakllantirish: xorijiy tajriba 1695
Po‘latov Tirkash Sotiboldiyevich

“Ichki iste’mol uchun qayta ishlash” bojxona protseduralarini O‘zbeksiton sharoitida qo‘llashning ahamiyati 1699
Buranov Husniddin Husenovich, Allabergenov Ozodjon Maksudbayevich

To‘qimachilik sanoatini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish 1703
Muxiddinova Kamola Sagdullayevna

O‘zbekiston respublikasida qishloq xo‘jaligi tarmog‘ining rivojlanishini iqtisodiy tahlili 1708
Aysachev Abdulfotix Abdulfaizovich

Kichik biznes korxonalari uchun eksport salohiyatini oshirish yo‘llari va strategiyalar 1714
Mo‘minova Kanizaxon

Buxoro viloyatida agroklaster tizimi rivojlantirish yo‘nalishlari va iqtisodiy samaradorligi 1718
Ro‘ziyev Sobirjon Samatovich, Boltayeva Shaxnoz Bebudovna

Temir yo‘l tizimini modernizatsiya qilishda imitatsion model asosida tahliliy yondashuv 1724
Mamasidikov Muxsinjon Musajonovich

Климатическая политика и «зеленая» трансформация: Торговля углеродными единицами (Углеродная торговля) 1730
Исламов Шохзод Шухрат ўғли

O‘zbekistonda kichik va o‘rta biznes sohasining rivojlanish tendensiyalarini ekonometrik modellarini tuzish asosida baholash 1738
Arzikulov Otabek Ali o‘g‘li, Xudoyorova Ruhshona Toshpo‘lot qizi

Ikkilamchi bozorda noturar joy ko‘chmas mulk qiymatini baholashning huquqiy mexanizmini takomillashtirish 1743
Fayziyeva Gulnoza Abdurahmonovna

O‘zbekiston da yashil iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishning strategik yo‘nalishlari 1749
Otaxonova Dinora Musaboy qizi

Tibbiy xizmatlarning rivojlanish evolutsiyasi va samaradorlik hamda xarajatlari tushunchalarining mohiyati 1754
Axmedov Zafarjon A’zamovich, Karabayev Sanjar Abdusamatovich, Uraqov Shokir Ulashovich

Kichik biznes korxonalarda sanoat ishlab chiqarish samaradorligiga ta’sir etuvchi omillar 1762
Axmedova Nilufar Shuxratovna, Amirov Zubaydulla Toir o‘g‘li

Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish sharoitida yoshlarning ish bilan bandlik darajasini oshirish yo‘llari 1768
Sharipov Sherzod Shavkatovich

Paxta-to‘qimachilik klasterlarida buxgalteriya hisobotlarini yuritishning muhim jihatlari 1772
Madartov Bahrom Quvondiqovich

Aksiyadorlik jamiyatlarida o‘z kapitali hisobini xalqaro moliyaviy hisobot standartlari asosida yuritishni takomillashtirish 1776
Axmedov Latayibxon Mamitxonovich

Reklama xizmatlari bozorida raqobatbardoshlikni oshirish yo‘llari 1780
Xamrakulov Azamat Baxritdinovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Iqtisodiyotni erkinlashtirish sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirish tendensiyalari 1785
Seytimbetov Kabul Serimbetovich

O‘zbekiston va islom taraqqiyot banki: hamkorlik va rivojlanish istiqbollari 1789
Dilovarxo‘jayeva Dilnozaxon Shavkatxo‘ja qizi

Xodimlarni rag‘batlantirish tizimida mehnatga haq to‘lash 1793
Xamdamov Nuriddin Abdimalikovich

Mahalliy budjet daromadlarini shakllantirishda soliqlarning tutgan o‘rni 1797
Kimsanboyeva Maftuna Baxodirovna

Dunyo mamlakatlarida xorijiy talabalar oqimi tahlili va ta’lim eksportining demografik salohiyati 1802
Abdullayev Javoxir Jaxongirovich

Davlat qarzini boshqarish amaliyotini takomillashtirish 1809
Djurayev Paxlavonjon Usarovich

Mintaqada chakana savdoni rivojlantirish istiqbollari 1815
Ismoilov Shohjahon O‘tkir o‘g‘li, Abdullayev Ilyos Sultanovich

Yuk tashish sohasini davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish 1819
Omarov Mamanbiy Allabergenovich

Mathematical statistics in biology and medicine 1826
Vokhidov Alikul, Orazbaeva Ayjamal, Tog‘amurotova Jasmina, Turopova Dildora

“Yashil” energetika salohiyatini ro‘yobga chiqarishda xatarlar va muammolar: O‘zbekiston sharoitida tahlil va yechimlar 1833
Nasretdinov Nodir Tulqinovich

Aglomeratsiyalar ekologik barqarorligi: koreya respublikasi tajribasi va o‘zbekistonda uni qo‘llash imkoniyatlari 1837
Shohruh Shuhrat o‘g‘li Mardonov

Sanoat sohasida energiya samaradorligini oshirishning iqtisodiy va ekologik afzalliklari 1843
Iminov Farxodjon Tohirjonovich

Современные принципы и дальнейшее совершенствование налогового администрирования в узбекистане 1848
Буранова Лола Вахобовна, Рахимова Шахло Ражапбоевна

Роль малого и частного бизнеса в инновационном развитии экономики узбекистана: сравнительно-аналитический подход 1858
Мадраимова Согдиана Равильевна

Sayyohlarning shikoyatlarini ko‘rib chiqish va ularning huquqiy huquqlarini tiklash mexanizmlari 1864
Sayfiddinov Sharofiddinxo‘ja Najmiddin o‘g‘li

Sanoat korxonalarida inqrozga qarshi boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish 1869
Muxammadov Umarjon Muxammad o‘g‘li

Xalqaro kompaniyalarda Big Data va biznes jarayonlarini innovatsion boshqarish 1885
To‘g‘onov Ibrohimxo‘ja, Mardiyev Bunyod Sirojiddin o‘g‘li

Transport vositalari egalari fuqarolik javobgarligi sug‘urtasini rivojlantirishning zamonaviy yo‘nalishlari 1889
Darxanova Umida

Tijorat banklarida moliyaviy injiniring konsepsiyasini mustahkamlashni takomillashtirish 1895
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich

O‘zbekistonda aholi farovonligini ta’minlash yo‘llari 1902
Ibragimov Elmurod Gulboynor o‘g‘li

“Uzsuvta’minot” aj tizim tashkilotlarida biznes jarayonlari bo‘yicha boshqaruv hisobini tashkil etish uchun hisob tizimining xususiyatlari 1906
Saidakbarov Xusniddin Abdisalomovich

Ways to develop and stimulate innovative activity of the enterprise 1909
U. Yusupov, Ye Junjie

Трансформация мировой торговли: путь от протекционизма к свободному рынку на примере узбекистана 1914
Олимова Насиба Акмаловна, Камилова Наргиза Абдукахоровна

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Xalqaro tajribada mulkni qayta baholash metodlari: O‘zbekiston uchun moslashtirish imkoniyatlari 1920
Xadjayev Kamoliddin Fazliddinovich

O‘zbekistonda professional futbol klublarini moliyalashtirish mexanizmini takomillashtirish 1924
Mirzayev Ulug‘bek Abdusattarovich

Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklarining xizmat turlarining huquqiy asoslari 1931
Umurzoqova Adiba Ochilovna

Qurilish materiallari sanoatida ishlab chiqarishni tashkil etish va innovatsion rivojlanish tendensiyalari 1937
Haqberdiyev Ulug‘bek Nasrullo o‘g‘li

O‘zbekiston Respublikasi tijorat banklarida biznes ekotizimini takomillashtirishning nazariy asoslari 1944
Shoymardonov Orziqul Jo‘ra o‘g‘li

The impact of intensive urbanization in tashkent on economic stability, environmental conditions, and demographic processes 1949
Khandamirdzhanova B.M., Shoislomova Komila Batyrovna

Barqaror rivojlanish va moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari 1956
Maksudova Shaxzoda

Ish bilan bandlik darajasiga makroiqtisodiy omillar: aholi jon boshiga yaim, inflatsiya, oliy ta’lim bilan qoplanish darajasining ta’sirini baholash 1961
Usmonov Ibrat Bobomurod o‘g‘li

Mintaqaviy iqtisodiyotlarda kapital qo‘yilmalarning determinantlari: qoraqalpog‘istonda aholi va budjet daromadlarini ekonometrik o‘rganish 1966
Sarsenbayev Baxitjan Abdulgaziyevich, Kengesbayeva Suliuxan Maxsetbay qizi, Kengesov Diyorbek Umidovich

Klasterlash asosida xizmat ko‘rsatishni rivojlantirishning muhim xususiyatlari 1970
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Rabbimov Abror Mehriddin o‘g‘li

Bugungi kunda inson kapitalidan to‘g‘ri foydalanish 1975
Dushaboyev Lazizjon Baxrom o‘g‘li

Urban aglomeratsiyalar sharoitida yer osti inshootlariga ta’sir etuvchi geologik xavflarni kompleks baholash 1983
Irgashev Shavkatbek Turdiyevich

Hududlar kesimida ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik indikatorlarini ishlab chiqish va baholash usullari 1987
Ibragimov Baxrom Baxodirovich

Роль кооперации и агрокластеров в повышении эффективности мясомолочного производства 1991
Абдуллаев Жасурбек Абдижаббoрович

Markaziy osiyo davlatlarida qishloq xo‘jaligi sektorining rivojlanishi va uning iqtisodiy ahamiyati 1996
Voxidova Mehri Xasanovna, Xolxo‘jayev Eldorxo‘ja G‘olibjon o‘g‘li

Raqamli iqtisodiyot sharoitida elektron hujjat aylanishining samaradorligini rivojlantirish 2002
Baxtiyorova Dildora

Moliyaviy institutlarning yashil kredit siyosati 2008
Sotivoldiyev Asadulloh Axadjon o‘g‘li

Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini innovatsion boshqarish usullari 2012
Ismatov Olimjon Aminjonovich

Xizmat ko‘rsatish soxasini rivojlanishning muommolarini mahallabay ishlash tizimini takomillashtirish 2016
Abdualimov Xabibullo Ne’matullayevich

Axborot ochiqligining korporativ boshqaruvdagi roli va investorlarni jalb qilishdagi ta’siri 2023
Shukurova Xilolaxon Darvinxo‘ja qizi, Shukurov Jakhongir Sa’dulla o‘g‘li

Экономические основы развития и повышения эффективности торговых услуг в узбекистане 2027
Мусурмонова Мухлиса Самандар кизи

Ijtimoiy sohani rivojlantirishda davlat budjet xarajatlaridan samarali foydalanish yo‘llari 2032
Ajibayeva Rauiya Maxsutovna

Avtomobil chegara bojxona postlarida bojxona ma'murchiligini yanada takomillashtirish yo'llari 2036
Raxmonova Nargiza Rashidovna

К вопросу о подготовке кадров для индустрии туризма и гостеприимства Республики Узбекистан 2042
Хисамутдинова Альбина Фанисовна

Tijorat banklarida daromad va xarajatlarning tahlili va auditini takomillashtirish 2047
Mirzayev Faxriddin Sobirjonovich

Yaponiya davlat xizmati tizimi: tuzilishi, ishga qabul qilish va kadrlar boshqaruvining mexanizmlari 2051
Abdukarimov O'tkir Xamzaevich

Infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish uchun investitsiyalar kiritish 2055
Musoyev Behruz Shaxobjon o'g'li

Iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb etishning moliyaviy mexanizmlari 2060
Skuybida Yevgeniy Vladimirovich

Mintaqaning investitsion imkoniyatlarini oshirishda xorij tajribasi 2065
Masharipov Sardorbek Farxadovich

Qo'shilgan qiymat solig'i (QQS) islohotlari va amaliyotdagi muammolar 2070
Aipova Iroda Ikramovna

Yashil moliyalashtirish va uning yashil iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishdagi roli 2076
Yuldashev Farhodbek Abdumutalibovich

Prudensial nazorat mohiyati, zarurligi va uni amaliy ahamiyati 2081
Abdunazarova Dilshoda Akromovna

Banklararo to'lov tizimi mexanizmini rijovlantirish istiqbollari 2085
Abduraximova Feruza Alisherovna

Banklarda aholi depozitlarini xavfsizligini ta'minlash mexanizmlarini takomillashtirish 2092
Azizova Gulrux Xolmamat qizi

Electricity demand forecasting in case of Uzbekistan 2098
Otabaev Yodgorbek Marim o'g'li

Kredit-modul muhitida talabalar mustaqil ishlarining tashkiliy tuzilmasi 2105
Iskandar Allazov

Sanoat korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni aniqlovchi ko'rsatkichlar tahlili hamda samaradorlikni ekonometrik modellashtirishning obyektiv zarurligi 2110
Ruzmetov Davron Ibrogimovich, Saburov Javohir Kaxramon o'g'li

O'zbekistonda ziyorat turizmini rivojlantirishda hududiy resurslardan samarali foydalanish yo'llari 2123
Raximova Dilfuza Mirzakasimovna

Цифровая трансформация производственных предприятий: опыт внедрения SAP S/4HANA в uzauto motors 2130
Юсупов Равшанбек Аминбаевич, Хусаинов Ғолиб Рашидович

Xorazm viloyati iqtisodiy o'sish sur'atlarini ta'minlashning ustuvor vazifalari 2137
Yaxshimuratov Maqsadbek Narimon o'g'li

Elektr energiyasini ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va uning muqobil manbalaridan foydalanish imkoniyatlarini oshirish yo'llari 2141
Urmanbekova Iroda Farxodovna

Jahon moliya tizimida kriptovalyutalarning roli: evolyutsiya va rivojlanish dinamikasi 2146
Jo'rayev Yahyo Ikromjon o'g'li

Moliyaviy marketing va fond bozori: qanday qilib investorlar ishonchini yo'naltirish mumkin? 2150
Mirmahmudova Nozima Xusniddinovna

Comparative literature, linguistics, and translation studies: convergences and contrasts 2154
Tillayeva Sh. M.

Tijorat banklarida dividend siyosatining joriy holati 2159
Sherkuziyeva Nasiba Abrorovna

Oilaviy tadbirkorlik doirasida gulchilikni rivojlantirish 2165
Nurmatova Dilola Dilshod qizi

Factors for developing innovative infrastructure in Uzbekistan 2170
Uzaydullaev Sherzod Shukurullaevich

Raqamli transformatsiya va boshqaruvda avtomatlashtirish 2181
Rasulova Nargiza Shavkatovna

Budjet tashkilotlarda asosiy vositalarning eskirishi va unga qo‘yiladigan chora tadbirlar 2184
Shakarov Qulmat Ashirovich

O‘zbekistonda ziyorat turizmini rivojlantirishning istiqbolli yo‘llari 2189
Javliyeva Gulasal Bahriddin qizi

Islomiy moliyaviy instrumentlar va ularni hisobga olishning tijorat banklari buxgalteriyasiga ta’siri 2195
Valiyeva Oydin Orifjonova

Estetik va lingvistik komponentlarning integratsiyasi: badiiy matnlar asosida til o‘rgatish tajribalari 2201
Salomova Malika Zoxirovna

Til o‘rgatishda noverbal kommunikatsiyaning psixolingvistik asoslari 2206
Kazakova Dilora Gaffarovna

Adabiy matnlar orqali til o‘rgatish: ingliz adabiyotidagi obrazlar asosida til kompetensiyasini 2210
Shoyimqulova Mahzuna Shavkatovna

Iste’molchilar motivasiyasida afzal ko‘rish nazariyalaridan foydalanish 2214
Jalilov Jamshid G‘anijonovich

Davlat xaridlari tizimida shaffoflikni ta’minlash orqali budjet samaradorligini oshirish yo‘llari 2220
Turganbaev Nursultan Bayram ulí

Hududiy notenglikni kamaytirishda ta’lim resurslarini boshqarish strategiyasi 2224
Saidaxmedova Nodira Ilxomovna

Adapting Global Project Management Frameworks for Innovation in Transitional Economies: A Case Study of Uzbekistan’s Textile Industry 2229
Qingming Dong

Тенденции развития финансового рынка в узбекистане 2234
Мадреимов Айтбай Оразбаевич, Мамутов Кутлымурат Зафар улы

Экономическая сущность монетарной политики 2239
Шомуродов Равшан Турсункулович

Mintaqada turizm sanoatini modernizatsiyalashning o‘ziga xos xususiyatlari 2247
Salayeva Dilrabo Abdullayevna

Тенденции и перспективы развития международного туризма в узбекистане 2251
Мамаризоев Жахонгир Исохонович, Тураева Сурия Тельмановна

LMA va LSTA tajribasi asosida o‘zbekistonda sindikatlashtirilgan kreditlash tizimini rivojlantirish yo‘llari 2256
G‘ofurov Javohir Jahongir o‘g‘li

Namangan viloyatidagi kichik biznes subyektlari faoliyatini innovatsion rivojlantirish 2261
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o‘g‘li, Rasulov Ulug‘bek Obidjon o‘g‘li

Milliy iqtisodiyotni barqaror o‘sish sharoitida hududlarning investitsion jozibadorligini oshirishda hududlarning moliyaviy salohiyatini mustahkamlash masalalari 2266
Alimov Ilxomjon Ikromovich, Ikramov Akmalbek Ilxomjon o‘g‘li

Приоритетные направления дальнейшего развития экономики путем совершенствования операций с ценными бумагами акционерных обществ 2271
Ботиров Азамат Ахмедович, Маликова Угилой Абдурасуловна

Barqaror iqtisodiy rivojlanishda moliyaviy inkluzivlikning rolini kuchaytirish; resurslar taqsimotining tizimli yondashuvi 2276
Xomidova Kamola G‘olib qizi

Xorijiy mamlakatlarda bank-moliya sohasi rivojlanishida sun’iy intellekt va yuqori texnologiyalarning ta’siri 2286
Musagaliyev Ajiniyaz Jumagulovich

MS Excel dasturidagi son ko‘rinishida bo‘lgan pul miqdorini o‘zbek tilidagi so‘zlar bilan ifodalash 2291
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To‘rayeva Feruza Dilmurodovna

Joydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati 2299
Javliyeva Gulasal Bahriddin qizi

Yashil logistika konsepsiyasining barqaror rivojlanishda tutgan o‘rni 2305
Boltayeva Shaxnoz Bebudovna, Muxamedova Sevara Azamatovna

Turizm biznesi tushunchasi va uning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati 2312
Xudoyberdiyeva Hilola Himmatovna

O‘zbekiston iqtisodiyotining rivojlanishida mintaqalar iqtisodiyotining ahamiyati va rivojlanish jarayonlarining empirik tahlillari 2314
Toshaliyeva Saodat Toxirovna

Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish tizimini rivojlantirish orqali tadbirkorlik subyektlarini qo‘llab-quvvatlash 2320
Jubanova Bayramgul, Xojamuratova Guljaxan Nishanbay qizi

Islom iqtisodiyotining o‘ziga xos xususiyatlari 2326
Muyassar Ziyaviddinovna Muxitdinova, Dilshod Sagdullayevich Muxitdinov

Xorazmda etno-folklor turizmini rivojlantirish: madaniy meros va barqaror taraqqiyot istiqbollari 2338
Ollanazarov Bekmurod Davlatmuratovich, Raimova Nilufar Abdullayevna

Innovatsion faoliyatni moliyalashtirishda investitsiya darajasini optimallashtirish: empirik tahlil va ekonometrik yondashuv 2344
Suhrob Turanov

Mahsulot diversifikatsiyasini amalga oshirish mexanizmini takomillashtirish masalalari 2352
Tuychiyeva Odina Nabiyevna

Mintaqada turizmning muhim ko‘rsatkichlarini istiqboldagi prognoz qiymatlarini ishlab chiqish 2358
Jumaniyazova Sharifa Rashidovna

O‘zbekistonda kichik biznes subyektlari eksport salohiyatini oshirish: tahlil va prognozlash 2366
Sharopova Nafosat Radjabovna

Роль центрального банка в контроле инфляции: политика инфляционного таргетирования 2372
Пиримкулов Фирдавс Шуҳратович, Камилова Наргиза Абдукахоровна

Shaxsiy sug‘urta turlarini amalga oshirishning huquqiy asoslari 2378
Isaeva Xolbibi Boboqulovna

O‘zbekiston tijorat banklarida passivlarni hisobga olish holatining tahlili 2382
To‘rayev Erkin Eshkabilovich

Jismoniy tarbiya va sport tashkilotlari xizmatlari sifatini yaxshilashda marketingning ahamiyati 2386
B.Y.Hamraev

O‘zbekistonda kutilayotgan uzoq umr ko‘rish davomiyligini prognozlash va uning aktuar hisoblarga ta’siri 2391
Qodirov Farxod Amirovich, Axmedova Zilola Zafar qizi

The role of tax incentives in attracting investments and assessing their effectiveness 2397
Kudiyarov Kishibay

Bringing the underground economy into the official economy through financial channels 2403
Koshanov Abdimurat Azat uli, Erkinbaeva Shaxnoza

Tijorat banklarida kreditlash jarayonini boshqarishda buxgalteriya hisobining ahamiyati 2409
Umarov Zafar Absamatovich

Osiyo mamlakatlarining xalqaro investitsiya muhitini yaxshilashda ikki tomonlama soliqqa tortishni bartaraf etish vositalaridan foydalanish tajribasi 2413
Rajapov Shuxrat Zaripbayevich

Iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashda “yashil” moliyaning roli 2424
Meliqo‘zieva Dilrabo Muxitdin qizi

O‘zbekistonda eksportni sug‘urtalash mexanizmlari: mavjud holat va takomillashtirish yo‘llari 2430
D.E.Qarshiev

Moliyaviy barqarorlikni raqamli texnologiyalar bilan mustahkamlash: korxona darajasidagi yondashuvlar 2435
Soibov Nozimbek Faxriddin o‘g‘li

Tadbirkorlikni samarali boshqarishda va raqamli texnologiyalardan foydalanishda rivojlangan xorijiy mamlakatlar tajribasi 2440
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich

Роль возобновляемых источников энергии в обеспечении устойчивого развития 2443
А.И. Тураева

Budjet daromadlrini shakllntirishda jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig‘ining tutgan o‘rni 2448
Gulmurodova Marjona Olimjon qizi, Jo‘rabekova Xumora Muzaffar qizi, Umida Yuldasheva

Investitsion muhit tushunchasining makroiqtisodiy tahlili va nazariy model 2454
Saidov Rasul Boltabayevich, Jo‘rabekova Xumora Muzaffar qizi

Buxgalteriya hisobining konsepsiyasi va prinsiplari 2458
Tulaev Mirzakul Salamovich

Raqamli valyutani joriy etishning pul-kredit tizimiga ta’siri masalalari 2464
Yakubova Shamshinur Shuxratovna

Tijorat banklarida moliyaviy xizmatlar sifatini oshirish va barqaror rivojlanish strategiyalari 2470
Valiyev Doniyor Baxtiyor o‘g‘li

Jismoniy shaxslar soliqlari bo‘yicha hududiy prognozlashda statistik va ekonometrik modellardan foydalanish tajribasi 2475
Babayev Shavkat Bayramovich

Soliq tizimida raqamlashtirishni takomillashtirish orqali soliqlarni undirishning metodologik muammolari 2481
Muxammadov Nodir Karimovich

SOLIQ TIZIMIDA RAQAMLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI SOLIQLARNI UNDIRISHNING METODOLOGIK MUAMMOLARI

Muxammadov Nodir Karimovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
mustaqil tadqiqotchi i.f.f.d. (PhD
E-mail: nodir.muhammadov@gmail.com
ORCID: 0009-0008-2029-6968

Annotatsiya: Ushbu ilmiy ishda soliq tizimida raqamlashtirish jarayonlarini takomillashtirish orqali soliqlarni undirishda uchraydigan metodologik muammolar tahlil qilingan. Soliq ma'murchiligida raqamli texnologiyalarning joriy etilishi, soliq to'lovchilar bilan munosabatlarda shaffoflikni oshirish hamda soliq bazasini kengaytirish imkoniyatlari yoritilgan. Shuningdek, mavjud axborot tizimlarining integratsiyasi, katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash, sun'iy intellekt va blokcheyn texnologiyalarini joriy etish zarurati asoslab berilgan. Muallif tomonidan raqamlashtirish orqali soliq tushumlarini barqaror oshirish va soliqqa oid munosabatlarda ishonchli nazorat mexanizmlarini shakllantirish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: soliq tizimi, raqamlashtirish, soliq ma'murchiligi, soliqlarni undirish, metodologik muammolar, raqamli texnologiyalar, axborot tizimlari integratsiyasi, sun'iy intellekt, blokcheyn, ma'lumotlar xavfsizligi, shaffoflik, soliq tushumlari samaradorligi.

Abstract: This scientific work analyzes methodological problems encountered in tax collection through improving digitalization processes in the tax system. The possibilities of introducing digital technologies in tax administration, increasing transparency in relations with taxpayers, and expanding the tax base are highlighted. The need for integration of existing information systems, processing of large amounts of data, and the introduction of artificial intelligence and blockchain technologies is also substantiated. The author has developed practical proposals for a sustainable increase in tax revenues through digitalization and the formation of reliable control mechanisms in tax relations.

Key words: tax system, digitalization, tax administration, tax collection, methodological problems, digital technologies, integration of information systems, artificial intelligence, blockchain, data security, transparency, efficiency of tax revenues.

Аннотация: В данной научной работе анализируются методологические проблемы, возникающие при сборе налогов посредством совершенствования процессов цифровизации налоговой системы. Выделены возможности внедрения цифровых технологий в налоговое администрирование, повышения прозрачности взаимоотношений с налогоплательщиками и расширения налоговой базы. Обоснована необходимость интеграции существующих информационных систем, обработки больших объемов данных, внедрения технологий искусственного интеллекта и блокчейна. Автором разработаны практические предложения по устойчивому росту налоговых поступлений посредством цифровизации и формирования надежных механизмов контроля в налоговых отношениях.

Ключевые слова: налоговая система, цифровизация, налоговое администрирование, сбор налогов, методологические проблемы, цифровые технологии, интеграция информационных систем, искусственный интеллект, блокчейн, безопасность данных, прозрачность, эффективность налоговых поступлений.

KIRISH

Hozirgi davrda soliq tizimini samarali boshqarish va soliqlarni undirish mexanizmlarini takomillashtirishda raqamlashtirish jarayonlari alohida ahamiyat kasb etmoqda. Jahon tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, soliq ma'murchiligida raqamli texnologiyalarni qo'llash nafaqat soliqlarni to'liq va o'z vaqtida undirish imkonini beradi, balki soliq to'lovchilar bilan davlat o'rtasidagi munosabatlarda shaffoflik va ochiqlikni ham sezilarli darajada oshiradi.

O‘zbekiston Respublikasida ham “Raqamli O‘zbekiston-2030” strategiyasi doirasida soliq tizimini modernizatsiya qilish, soliq ma’lumotlarini elektron shaklda qayta ishlash, yagona axborot bazalarini yaratish va integratsiyalash, shuningdek, sun’iy intellekt va blokcheyn kabi ilg‘or texnologiyalarni amaliyotga joriy etish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda.

Kelgusida bu jarayon yanada chuqurlashib, soliq ma’lumotlarini standartlashtirish, axborot tizimlari o‘rtasida integratsiyani kengaytirish, ma’lumotlar xavfsizligini mustahkamlash hamda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish bo‘yicha ilmiy-metodologik asoslarni to‘liq shakllantirish bo‘yicha keng imkoniyatlar mavjud.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi soliq tizimida raqamlashtirishni yanada takomillashtirish orqali soliqlarni undirish samaradorligini oshirish istiqbollarini aniqlash hamda ushbu yo‘nalishda ilmiy va amaliy takliflar ishlab chiqishga qaratilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Hozirgi davrda O‘zbekiston Respublikasi soliq ma’muriyatshiligida joriy etilgan soliqlarni undirish mexanizmini takomillashtirish yo‘llari mavzusiga oid qisqacha adabiyotlar sharhi keltiriladi. Soliq majburiyati — jismoniy shaxs, korporatsiya yoki boshqa yuridik shaxsning davlat oldidagi soliq qarzining umumiy summasidir. Daromad solig‘i, savdo solig‘i va kapital daromad solig‘i soliq majburiyatlarining barcha shakllaridir (Jonson, 2022) [1].

Soliq majburiyatining ta’rifi jismoniy yoki yuridik shaxsning davlatga soliq bo‘yicha qarzi bo‘lgan pul yoki qarz miqdorini anglatadi (Jozepson, 2022). Demak, soliq majburiyatlari va soliq to‘lashdan bo‘yin tovlash o‘zaro bevosita bog‘liqdir. Ushbu tadqiqot doirasida soliq to‘lashdan bo‘yin tovlash tushunchasining iqtisodiy mohiyatini ochib berish ko‘zda tutiladi. Soliq to‘lashdan bo‘yin tovlash — jismoniy yoki yuridik shaxslarning soliq majburiyatlarini qonunga xilof ravishda kamaytirish maqsadida amalga oshiriladigan keng ko‘lamli faoliyatdir. Soliq majburiyatlari soliq tizimlarining standart va huquqiy jihati bo‘lib, soliq to‘lashdan bo‘yin tovlash firibgarlik orqali ushbu majburiyatlardan qochish yoki ularni kamaytirishga qaratilgan jinoiy harakat sifatida izohlanadi [2].

Soliq to‘lashdan bo‘yin tovlash tarix davomida turli mamlakatlarda keng tarqalgan. “Soliq to‘lashdan bo‘yin tovlash” atamasi soliqlarning adolatli ulushini to‘lashni istamaydiganlar tomonidan amalga oshiriladigan keng ko‘lamli faoliyatni o‘z ichiga oladi (Ovusu va boshq., 2019). Daromadni kamaytirib ko‘rsatish, chegirmalarni ortiqcha qayd etish va moliyaviy hujjatlarni manipulyatsiya qilish soliq to‘lashdan bo‘yin tovlash strategiyalarining misolidir (Ozili, 2020). Shu bilan birga, soliq to‘lashdan bo‘yin tovlash natijasida davlat byudjetida yuzaga keladigan yo‘qotishlar sezilarli darajada bo‘lishi mumkin [3].

Ko‘pgina soliq to‘lashdan bo‘yin tovlash bo‘yicha tadqiqotlar individual xatti-harakatlarni aniq kontekstda o‘rganadi (Alm va boshq., 2019). Axloqiy qadriyatlar, ishonch, munosabat, idrok, niyat, xabardorlik, madaniyat, dindorlik, bilim va ta’lim kabi individual omillar muhim o‘rin tutadi. Shaxsiy daromad solig‘i bunday xatti-harakatlar ko‘rib chiqiladigan eng keng tarqalgan obyekt bo‘lib, soliq to‘lashdan bo‘yin tovlash bo‘yicha nazariy va empirik ishlarning aksariyati shaxsiy daromad solig‘iga qaratilgan (Efeeloo va Dik, 2018). Jismoniy shaxslar daromadlarini kam hisobot qilish, chegirmalar yoki kreditlarni asossiz orttirib ko‘rsatish, soliq deklaratsiyasini o‘z vaqtida topshirmaslik yoki umuman soliq to‘lamaslik orqali daromad solig‘idan qochishlari mumkin. Xuddi shunday, firmalar ham daromadni past ko‘rsatishi, chegirmalarni bo‘rttirishi yoki yuridik shaxslarning daromad solig‘i bo‘yicha deklaratsiyani taqdim etmasligi mumkin [4].

Adabiyotlarda iqtisodiy omillar sifatida soliq stavkalari, moliyaviy cheklovlar, daromad darajasi, soliq yuki, korrupsiya, iqtisodiy tuzilma, audit, jarima va ishsizlik qayd etiladi. Rishardson (2016) soliq to‘lashdan bo‘yin tovlashda iqtisodiy omillarga qaraganda iqtisodiy bo‘lmagan omillar ko‘proq ta’sir ko‘rsatishini ta’kidlaydi. Keyingi tadqiqotlarda korrupsiya va soliq to‘lashdan bo‘yin tovlash keng tarqalgan muammolar sifatida ko‘riladi. Korrupsiya — hokimiyat va vakolatli shaxslar yoki korporatsiyalar tomonidan noqonuniy afzalliklar olish yoki hokimiyatni shaxsiy manfaat yo‘lida suiiste’mol qilishdir (Khlif va Amara, 2019). Ishsizlik esa ma’lum yoshga yetgan, haq to‘lanadigan ishda yoki mustaqil mehnat faoliyatida qatnashmagan, lekin ayni paytda ish qidirayotgan shaxslar sifatida belgilanadi (Tabandeh va Tamadonnejad, 2015). Tadqiqotlarga ko‘ra, ishsizlik yashirin iqtisodiyotning asosiy manbalaridan biri hisoblanadi [5].

Soliq to‘lashdan bo‘yin tovlash bo‘yicha so‘nggi izlanishlarda yuqorida qayd etilgan iqtisodiy va noiqtisodiy omillardan tashqari boshqa determinantlar ham ko‘rib chiqiladi. Jumladan, davlat xizmatlarini raqamlashtirish, korporativ ijtimoiy mas’uliyat va ma’lumot tarqatishning ta’siri kabi omillar alohida ahamiyatga ega. So‘nggi o‘n yilliklarda hukumatlar internet texnologiyalarining davlat xizmatlarini soddalashtirish va samaradorligini oshirish imkonini berishini tushunib, aholisi bilan o‘zaro muloqotda internetdan faol foydalanmoqda (Uyar va boshq., 2021; Montenegro, 2021). Nihoyat, hushtakbozlik instituti ham muhim omillardan biridir. Hushtakboz — xususiy, davlat yoki jamoat tashkilotlari doirasida noqonuniy, axloqsiz, firibgarlik yoki davlat mablag‘larini suiiste’mol qilish bilan bog‘liq bilim va faktlarni oshkor qiluvchi shaxsdir. Hushtakbozlik tizimlarini joriy etish audit jarayoniga qo‘shimcha aniqlik kiritadi va nazorat samaradorligini oshiradi (Masslet va boshq., 2019) [6].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda ma’lumotlar soliq qo‘mitalari hisobotlari, rasmiy statistika bazalari hamda xalqaro tashkilotlarning ochiq ma’lumotlaridan olindi. Shuningdek, mavjud qonunchilik hujjatlari va amaliy tajribalar tahlil qilindi. Olingan ma’lumotlar qiyosiy va statistik usullarda qayta ishlanib, ilmiy-nazariy yondashuvlar asosida umumlashtirildi hamda metodologik xulosalar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

AQSh – ilk raqamli soliq ma’murchiligi (1970–1980-yillar). AQShda soliqlarni raqamli asosda undirishning ilk metodologik asoslari 1970-yillarda shakllana boshladi. 1986-yilda Ichki daromadlar xizmati (IRS) tomonidan elektron hisobot topshirish tizimi (e-filing) joriy etildi. Ushbu tizimning metodologiyasi soliq to‘lovchilar deklaratsiyalarini elektron shaklda qabul qilish, avtomatik qayta ishlash va xatoliklarni elektron yo‘l bilan bartaraf etishga qaratilgan bo‘lib, AQSh tajribasi keyinchalik ko‘plab davlatlar uchun uslubiy asos bo‘lib xizmat qildi.

Yevropa Ittifoqi va Skandinaviya davlatlari – tizimli model (1990-yillar). 1990-yillardan boshlab Germaniya, Fransiya, Buyuk Britaniya hamda Skandinaviya davlatlari (Shvetsiya, Norvegiya, Daniya) raqamli soliq ma’murchiligini rivojlantira boshladi. Estoniya 1994-yildan “E-Tax” tizimini ishga tushirib, soliq hisobotlarining 95 foizdan ortig‘ini onlayn qabul qilish imkoniyatini yaratdi. Estoniya modelining asosiy metodologik xususiyati — ma’lumotlar bazalarining to‘liq integratsiyasi hamda fuqaro–davlat–biznes munosabatlarining raqamli avtomatlashuvidir. Shu tariqa Yevropa mamlakatlarida raqamli soliq tizimi shaffoflik, avtomatizatsiya va integratsiyaga asoslangan model sifatida shakllandi.

Yaponiya va Janubiy Koreya – texnologik innovatsiyalar asosidagi metodologiya (2000-yillar boshi). Janubiy Koreya 2001-yildan onlayn deklaratsiya va elektron hisob-fakturalar tizimini joriy etdi. Asosiy metodologik yondashuv — soliq organlari va to‘lovchilar o‘rtasidagi hujjat aylanmasini to‘liq raqamli muhitga o‘tkazishdan iborat bo‘ldi. Yaponiyada 2004-yildan “e-Tax” milliy platformasi ishga tushirilib, elektron imzo va sertifikatlar orqali huquqiy kuchga ega hisobot topshirish imkoniyati yaratildi. Bu model qonunchilik bazasi, raqamli infratuzilma va soliq xodimlarining raqamli kompetensiyasiga alohida e’tibor qaratishi bilan ajralib turadi.

Xitoy – markazlashgan nazorat metodologiyasi (2010-yillar). 2010-yillarda Xitoyda “Golden Tax Project” dasturi asosida barcha soliq operatsiyalari yagona raqamli tizimda yuritila boshlandi. Ushbu metodologiya soliq organlari, bojxona, bank va biznes subyektlari ma’lumotlarini markazlashgan holda nazorat qilishga yo‘naltirilgan bo‘lib, katta ma’lumotlar (Big Data) va blokcheyn texnologiyalaridan keng foydalanish bilan ajralib turadi.

O‘zbekiston – bosqichma-bosqich raqamlashtirish (2010-yillardan buyon). O‘zbekistonda raqamli soliq ma’murchiligi bosqichma-bosqich rivojlanmoqda:

2012–2015-yillar – elektron hisobot topshirish tizimi joriy etildi;

2016-yildan – onlayn kassa apparatlari va elektron chek tizimi yo‘lga qo‘yildi;

2020-yildan – “my.soliq.uz” yagona platformasi ishga tushirildi.

O‘zbekiston tajribasi Estoniya (integratsiya va shaffoflik) hamda Janubiy Koreya (onlayn deklaratsiya va elektron hisob-faktura) modellariga suyangan holda rivojlanmoqda.

Soliq tizimini raqamlashtirish metodologiyasi ilk bor AQShda shakllangan bo‘lib, keyinchalik Yevropa, Yaponiya va Janubiy Koreya tajribasida mukammallashdi. Xitoy esa markazlashgan nazorat tizimini yaratdi. O‘zbekistonda esa jarayon 2010-yillardan boshlab bosqichma-bosqich rivojlanib kelmoqda.

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda soliqlarni yig‘imdorligini oshirish va ma’murchilikni takomillashtirish maqsadida raqamli texnologiyalar keng joriy qilinmoqda. “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida elektron hisobot tizimlari, yagona axborot platformalari va “E-Soliq” tizimi bosqichma-bosqich rivojlantirilmoqda. Shu bilan birga, istiqbolda yanada samarali natijalarga erishish uchun quyidagi yo‘nalishlarda katta imkoniyatlar mavjud:

• Metodologik asoslarni yanada boyitish. “Big Data”, sun’iy intellekt va blokcheyn kabi ilg‘or texnologiyalarni soliq tizimiga tatbiq etishda yagona ilmiy-nazariy yondashuvlar ishlab chiqilishi kutilmoqda.

• Integratsiya jarayonlarini kengaytirish. Soliq organlari, bojxona, moliya, bank va kadastr tizimlari o‘rtasida axborot almashinuvi tobora uyg‘unlashib, yagona makonni shakllantirish yo‘lida rivojlanmoqda.

• Infratuzilmani mustahkamlash. Hududlarda internet sifati va texnik ta’minotni yaxshilash, shuningdek, soliq xodimlarining raqamli kompetensiyasini oshirish orqali umumiy tizimning barqarorligi ta’minlanadi.

• Axborot xavfsizligini kuchaytirish. Soliq to‘lovchilarning shaxsiy ma’lumotlari va moliyaviy operatsiyalarini himoya qilish mexanizmlari yanada takomillashib boradi.

• Amaliy samaradorlikni oshirish. Elektron tizimlarning imkoniyatlari kengayib, byurokratik to‘siqlar qisqarishi va nazorat mexanizmlarining zamonaviy talablarga mos ishlashi kutilmoqda.

Umuman olganda, O‘zbekistonda soliq tizimini raqamlashtirish jarayoni jadal sur’atlarda rivojlanmoqda va uning samaradorligini yanada oshirish uchun metodologik, tashkiliy hamda texnologik yondashuvlar kompleks asosda bosqichma-bosqich amalga oshirilishi prognoz qilinmoqda.

Respublikamizning soliq tizimi o‘z ichiga ikki asosiy vazifani oladi: bir tomondan, davlat budjetini zarur daromadlar bilan ta’minlash, ikkinchi tomondan esa soliq to‘lovchilar faoliyatini rag‘batlantirish. Ushbu vazifalarni amalga oshirish uchun soliq tizimida iqtisodiy islohotlar olib borish, soliqning rag‘batlantiruvchi rolini oshirish, ularning budjet tizimiga barqaror ravishda tushishini ta’minlash maqsadida soliqni undirish usullarini qo‘llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish, shuningdek, soliq undirishni optimallashtirish, soliq qarzini kamaytirish va soliq yukini yengillashtirish zarur.

Soliq tizimidagi islohotlar mamlakatimizda soliq ma’murchiligining takomillashtirishda alohida ahamiyat kasb etadi. Soliq ma’muriyati, soliq qonunchiligiga muvofiq, davlat budjetiga soliq va majburiy to‘lovlarni undirish bilan bir qatorda, ularni to‘liq va o‘z vaqtida to‘lashini nazorat qilishni ta’minlaydi. Bu jarayon soliq to‘lovchilar va davlat soliq xizmati organlari o‘rtasida iqtisodiy munosabatlarni o‘z ichiga oladi.

Soliq qarzini kamaytirishda va soliq to‘lovlarini o‘z muddatida to‘liq undirishda soliq ma’muriyatini takomillashtirishni ilmiy tadqiqotlar doirasida o‘rganish zarurligi quyidagi masalalarga asoslanadi:

Soliq hisobotlari shakllarining takomillashmaganligi va hisobotlarni to‘liq avtomatlashtirmaganligi.

Soliq qarzining o‘sish tendensiyasining mavjudligi.

Soliq qonunchiligini takomillashtirish zaruratining mavjudligi.

Soliq xizmati organi tomonidan jismoniy shaxslar va yakka tartibdagi tadbirkorlarning soliq qarzi yuzaga kelganidan so‘ng amalga oshiriladigan choralar mavjud. Qarzdorga soliq qarzi yuzaga kelgan kundan boshlab 3 ish kuni ichida inson omili bilan ogohlantirish talabnomasi beriladi, bu esa bevosita tashrif buyurish yoki pochta xizmati orqali, shuningdek, shaxsiy kabinetiga elektron tarzda yuboriladi. Agar qarzdor 10 kun ichida talabnomani tan olishi yoki rad etishi haqida ma’lumot bermasa, qarzdorlik tan olingan hisoblanadi.

Qarz oluvchi xizmat ko‘rsatuvchi bankiga soliq hisobotlarini taqdim etgandan so‘ng, o‘z vaqtida to‘lov topshirig‘ini berishi lozim. Bank inson omilisiz avtomatlashtirilgan tarzda inkasso topshirig‘ini yuboradi. Agar asosiy hisob raqamida mablag‘ bo‘lmasa va valyuta hisob raqami mavjud bo‘lsa, valyuta hisob raqamiga valyuta mablag‘larini sotish va soliq qarzini to‘lash bo‘yicha elektron topshiriq yuboriladi. Bank inkasso topshirig‘ini amalga oshirishni ta’minlaydi (valyuta mablag‘larini sotish va soliq qarzini to‘lash) yoki 2-son kartotekaga kirishni ta’minlaydi. Soliq organlari odatda jismoniy shaxslardan va yakka tartibdagi tadbirkorlardan soliq qarzlarini undirish bo‘yicha bir qator tadbirlarni amalga oshiradilar (1-rasm).

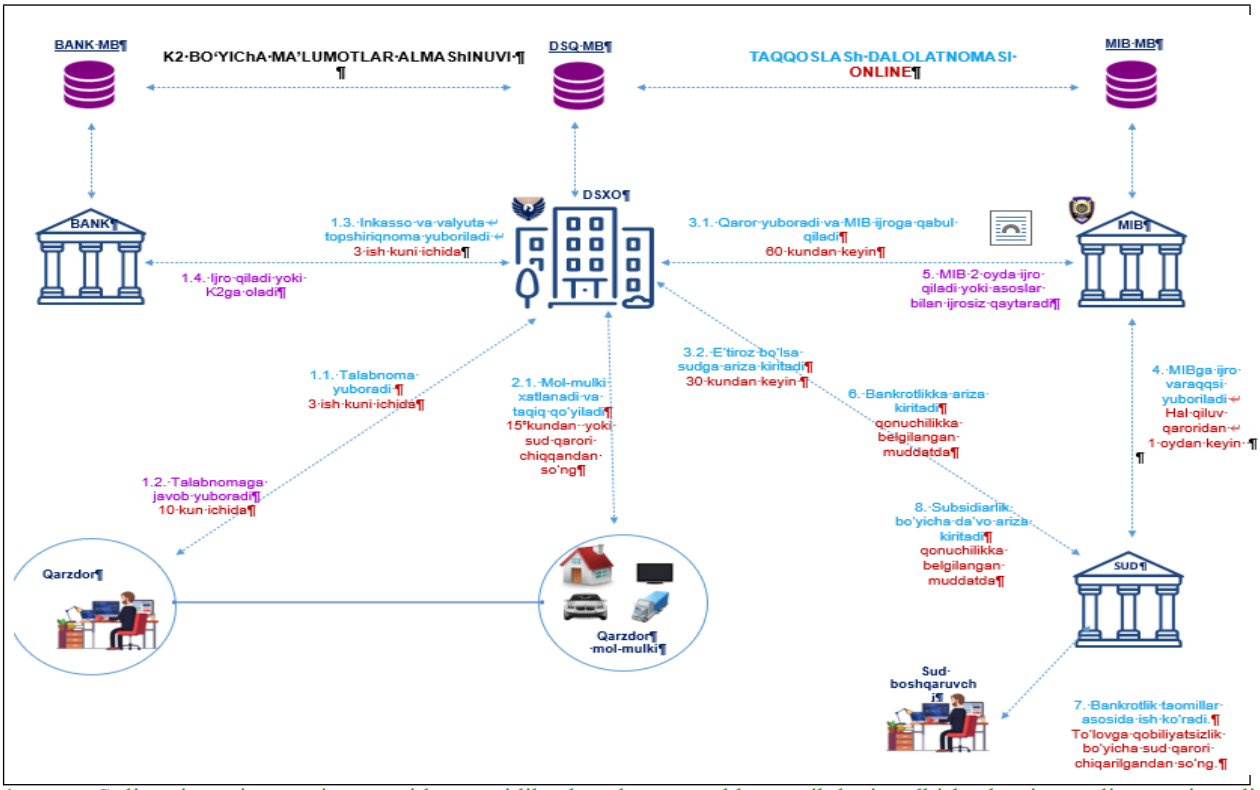

1-rasm. Soliq xizmati organi tomonidan yuridik shaxslar va yakka tartibdagi tadbirkorlarning soliq qarzi undirish harakatlari [1]

Bu yerda bajarilishi mumkin bo‘lgan asosiy qadamlar mavjud bo‘lib, ular soliq xizmatchilari qarzlar to‘g‘risida xabarnomalar (talabnomalar) yuborishidan iborat. Soliq xizmati qarzni undirishni ta’minlash uchun qarzdorning

1 Муаллиф томонидан солиқ қўмитасининг маълумотлари асосида тайёрланди.

bank hisoblarini “blokirovka” qilishni talab qilishi mumkin. Agar qarzdor qarzni tan olsa, belgilangan muddatdan so‘ng soliq organi qarorni majburiy ijro byurosiga ijro etish uchun yuboradi. Agar qarzdorlik tan olinmagan taqdirda, belgilangan tartibda sudga soliq qarzini undirish yuzasidan da’vo arizasi kiritish imkoniyati mavjud bo‘ladi.

Qarzlarni qoplashda qarzdorga tegishli yoki nazorat qilinadigan har qanday mablag‘larni soliq organlariga qarzlarni to‘lash uchun foydalanish jarayoni sifatida qaraladi. Bunda soliq xizmatlari organlari qarzdorlarning soliq to‘lovlarini kechiktirishi va bu mablag‘larni qarzni to‘lashga yo‘naltirishi mumkin, agar qarzdorning bank hisobvarag‘ida yoki boshqa aktivlarida mablag‘ mavjud bo‘lsa. Soliq xizmati bu mablag‘larni qarzni to‘lash maqsadida ishlatishi mumkin.

Bunda hujjatlarni tayyorlash bo‘lib, soliq qarzi mavjudligini tasdiqlovchi zarur hujjatlarni to‘plash talab etiladi. Bunga soliq xabarnomalari, qarz hisob-kitoblari, shartnomalar va boshqa tegishli hujjatlar nusxalari kirishi mumkin. Mahalliy soliq qonunchiligi talablariga muvofiq, soliq qarzlarini undirish bo‘yicha talabnoma taqdim etiladi. Bunga qo‘shimcha ravishda, shaxsiy ma’lumotlar, soliq qarzi haqidagi ma’lumotlar va boshqa zaruriy ma’lumotlar ko‘rsatiladi (2-rasm).

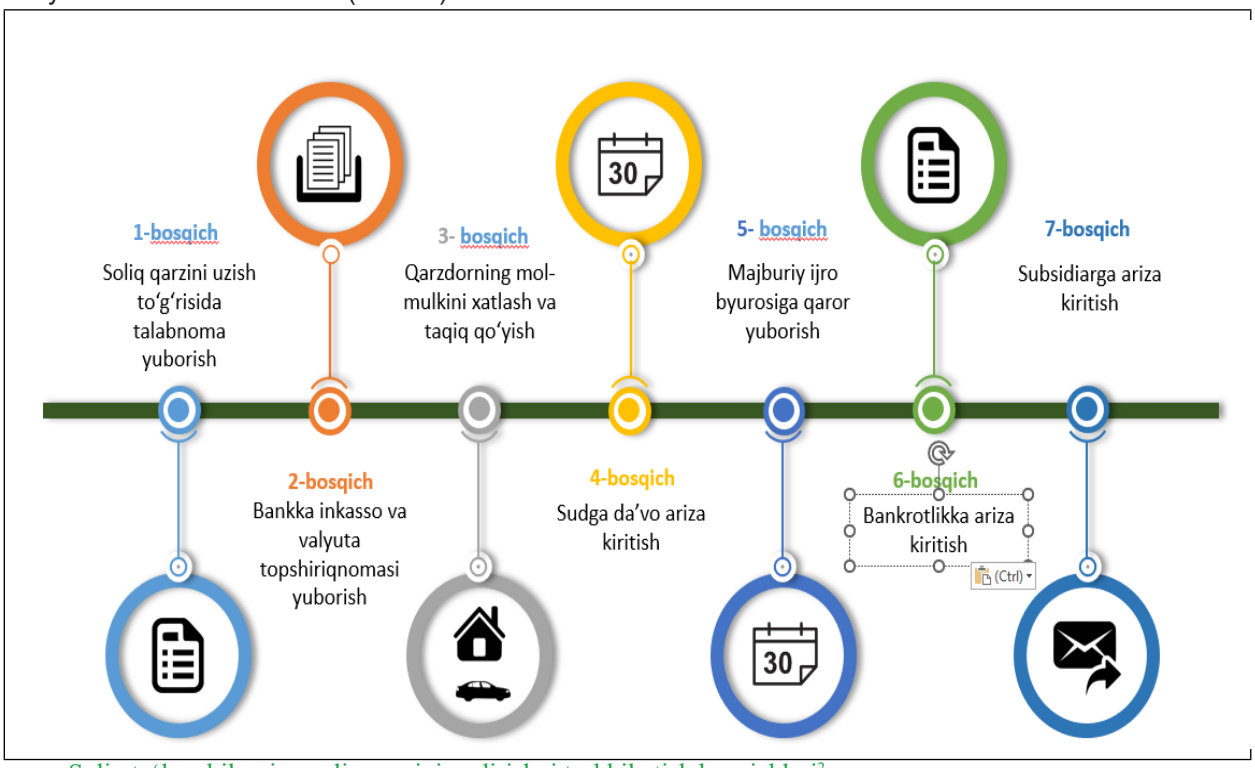

2-rasm. Soliq to‘lovchilarning soliq qarzini undirishni tashkil etish bosqichlari[2]

Yuqoridagi rasmda soliq qarzlarini undirish uchun talabnoma yuborish ham bir necha bosqichlarni o‘z ichiga oladi. Bunday talabnomani topshirishda odatda bajariladigan umumiy qadamlar mavjud. Barcha kerakli hujjatlar talabnomaga ilova qilinadi va belgilangan tartibda talabnoma ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, keyingi bosqichlarda bankka inkasso va valyuta topshiriqnomalari yuboriladi. Keyingi bosqichlarda qarzdorning mulkini ro‘yxatga olish va unga taqiq qo‘yish amalga oshiriladi. Mulkni hisobotdan chiqarish bo‘yicha sudga murojaat qilinadi, shuningdek, majburiy ijro buyurilishini ta’minlash uchun qaror qabul qilinadi. Bundan tashqari, bankrotlikni e’tirof etish yuzasidan zarur choralar ko‘rilishi mumkin. Shundan so‘ng qarzdorlikni undirish imkoni bo‘lmasa, subsidiar javobgarlik chorasi ko‘riladi.

Ogohlantirish talabnomasida aks ettirilgan tan olingan soliq qarzi qarzdor tomonidan talabnoma berilgan sanadan boshlab 15 kun ichida to‘liq to‘lanmagan taqdirda, soliq organi tomonidan soliq qarziga nisbatan qarzdorning mol-mulkini xatlash yuzasidan avtomatik qaror shakllanadi va qarzdorning mol-mulki xatlanadi hamda elektron taqiq qo‘yiladi. Aks holda, sud tartibida xatlanadi va taqiq qo‘yiladi. Ogohlantirish talabnomasi berilgan kundan boshlab 60 kun ichida talabnomada ko‘rsatilgan soliq qarzi to‘liq to‘lanmagan taqdirda, soliq qarzini qarzdorning mulkidan undirish uchun sudga elektron tarzda onlayn da’vo arizasi yuborilishi mumkin.

Raqamli infratuzilmani rivojlantirish sharoitida soliq qarzlarini undirish mexanizmi soliq ma’muriyatining o‘ziga xos xususiyatlarini o‘z ichiga oladi:

2 Муаллиф томонидан солиқ қўмитасининг маълумотлари асосида тайёрланди.

Raqamli infratuzilmaning rivojlanishi elektron hisobotni to‘liq yo‘lga qo‘yish imkonini beradi, ya’ni elektron shaklda taqdim etish soliq qarzdorligini aniqlash uchun ma’lumotlarni to‘plash va tahlil qilish jarayonini soddalashtiradi.

Avtomatlashtirilgan tekshirish tizimlarida raqamli texnologiyalarni qo‘llash soliq organlariga soliq hisobotlarini nazorat qilish va xatolar yoki qoida buzilishlarini aniqlashda yordam beradi.

Elektron xabar berish usullaridan foydalanish orqali soliq organlari soliq to‘lovchilarga qarz yoki qo‘shimcha ma’lumot berish zarurati haqida murojaat qilish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Elektron to‘lov tizimlari yordamida soliq to‘lovchilarga Internet-banking orqali soliq qarzlarini to‘lashning turli xil usullari taklif etilishi qarzdorlikning oldini olishga xizmat qiladi.

Kiberxavfsizlik choralarini kuchaytirish orqali soliq organlari soliq to‘lovchilarning ma’lumotlarini kiberhujumlardan va axborot tarqalishidan himoya qilishi zarur.

Boshqa raqamli tizimlar bilan o‘zaro integratsiya natijasida soliq organlari avtomatik ravishda ma’lumot almashish imkoniyatiga ega bo‘ladi va soliq majburiyatlarining bajarilishini yanada samarali nazorat qilish uchun o‘z tizimlarini buxgalteriya yoki bank tizimlari bilan birlashtiradi.

Bu xususiyatlar mamlakatning raqamli siyosati va soliq tizimining o‘ziga xos jihatlariga qarab farqlanishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqorida olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, soliq tizimida raqamlashtirish jarayonlarini takomillashtirish nafaqat soliq qarzdorligini undirish mexanizmlarini soddalashtiradi, balki soliq ma’murchiligi samaradorligini oshirish, shaffoflikni ta’minlash va soliq to‘lovchilarning ishonchini mustahkamlashda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Elektron hisobot, avtomatlashtirilgan nazorat tizimlari, elektron to‘lov usullari va kiberxavfsizlikni ta’minlash orqali soliq organlari zamonaviy talablar darajasida faoliyat yuritishi mumkin. Natijada, mamlakat iqtisodiyotida barqarorlikni ta’minlash, davlat budjeti daromadlarini oshirish hamda soliqlarni undirishning samarali metodologiyasini shakllantirish uchun mustahkam asos yaratiladi. Shu bois, soliq tizimida raqamlashtirishni yanada kengaytirish va takomillashtirish istiqbollari iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantiruvchi, ijtimoiy adolatni mustahkamlovchi va davlat moliyasining barqarorligini kafolatlovchi muhim omil sifatida baholanishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi. O‘zbekiston Respublikasining 2007-yil 25 - dekabrdagi O‘RQ-136-son Qonuni bilan tasdiqlangan.
2. Davlat soliq qo‘mitasi ma’lumotlari. www.soliq.uz.
3. Efeeloo N. & Disk N. (2018). An Empirisal Review of the Determinants of Tax Evasion in Nigeria: Emphasis on the Informal Sestor Operators in Port Harsourt Metropolis. Journal of Assounting and Finansial Management, 4(3), 1–10.
4. Johnson Janet Berry (2022) Tax Liability: Definition, Salsulation, and Example. The investopedia team. Ostober 26, https://www.investopedia.som/terms/t/ taxliability.asp.
5. Josephson Amelia (2022) The Ultimate Guide to Tax Liability. November 16,. https://smartasset.som/taxes/tax-liability.
6. Masslet D., Montmarquette S. & Viennot-Briot N. (2019). San whistleblower programs reduse tax evasion? Experimental evidense. Journal of Behavioral and Experimental Esonomiss, 83, 101459. https://doi.org/10.1016/j.soses.2019.101459.
7. Owusu G.M.Y., Bekoe R.A., Anokye F.K., & Anyetei L. (2019). What Fastors Influense the Intentions of Individuals to Engage in Tax Evasion? Evidense from Ghana. International Journal of Publis Administration, 43(13), 1143–1155. https://doi.org/10.1080/01900692.2019.1665686.
8. Ozili P.K. (2020). Tax evasion and finansial instability. Journal of Finansial Srime, 27(2), 531–539. https://doi.org/10.1108/jfs-04-2019-0051.
9. Rishardson G. (2016). The Determinants of Tax Evasion: A Sross-Sountry Study. Finansial Srimes: Psyshologisal,Teshnologisal, and Ethisal Issues, 33–57. https://doi.org/10.1007/978-3-319-32419-7_2 .
10. N.K.Muxammadov “Ma’lumotlarni elektron hujjat aylanish tizimida shakllantirish orqali soliq ma’murchiligini takomillashtirish masalalari” mavzusidagi dissertatsiya ishi. Toshkent 2024 – yil, 156 bet.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

2025. № 4

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz